

فارسی پنجم دبستان

آموزگار: سمانه باقری

علوی

مدارس هزاره سوم

ب ر - پیسه، ص ص و
می کاشت، خیلی زود جوانه می زد و غنچه می
به طور عجیب و معجزه آسایی رشد می کرد.
در آن سرزمین، همه ی مردم به گل ها و گیاهان، علاقه ر
داشتند، همجا، گل کاشته بودند و همیشه بوی خوش گل ها در
پخش بود.

درس یازدهم

نقش خردمندان

چهل سال از حمله‌ی خانمان سوزِ مغولان به ایران گذشته بود. هنوز سایه‌ی وحشت و خاطره‌ی هراس انگیز قتل عام مردم این سرزمین از سوی چنگیز و فرزندانش از ذهن مردم ایران، پاک نشده بود.

در این هنگام، آشوب دیگری برخاست. هلاکو، خان مغول، برای نابود کردن مخالفان خود، به ایران حمله کرد. بار دیگر نگرانی و اندوه، قلب مردم را در هم فشرد.

خواجه نصیرالدین توسی، ریاضی دان، نویسنده و ستاره شناس بزرگ ایرانی، با خود اندیشید که «چه می توان کرد؟»

آن‌گاه با خود گفت: «جامعه، برای حفظ خود، به سه چیز نیازمند است:
شمشیر، قلم و دینار. شمشیر و دینار در دست دشمن است و قلم که از همه کارسازتر

است، در دست ما. اگر بتوان قلم را به قدرت رساند، شمشیر و دینار را هم می توان از دشمن گرفت.»

خواجه با همین نقشه، تصمیم گرفت به درون حکومت مغول ها راه پیدا کند و اندیشه و رفتار آنها را تغییر دهد.

هلاکو هم که خود را نیازمند هوش و دانایی خواجه نصیر می دانست، او را گرامی داشت و مشاور خود کرد. خواجه، کارش را با حرکتی زیرکانه آغاز کرد. او می خواست یک مرکز علمی ایجاد کند اما برای این کار دشوار، تصمیم عجیبی گرفت.

تشتی فراهم آورد و دو تن را مأمور کرد تا آن را شبانگاه از بالای قلعه به پایین اندازند. او قبلاً زمان انداختنِ تشت را به خان مغول، اطلاع داده بود. وقتی تشت با صدای مهیب، فرو افتاد، مردم وحشت زده از خواب برخاستند. همه می‌گریختند و گمان می‌کردند، حادثه‌ی ناگواری پیش آمده است.

خواجه به هلاکو گفت: «ای خان بزرگ، تو چرا فرار نمی‌کنی؟ تو چرا نمی‌ترسی؟»
هلاکو گفت: «چون از پیش می‌دانستم.»

خواجه، لبخندی زد و گفت: «پس اگر بتوانیم حوادث را پیش بینی کنیم، هرگز به وحشت نمی افتیم و چاره ای می اندیشیم.»

با همین حرکت زیرکانه، خواجه توانست کلیه امکانات حکومت هلاکو را برای جذب دانشمندان و ساختن رَصدخانه ی بزرگ مراغه به کار گیرد.

خواجه نصیرتوسی، ریاضی دانان و ستاره شناسان را از سرزمین های اسلامی دعوت کرد. او در کنار رَصدخانه، کتابخانه ای نیز ایجاد کرد که شمار کتاب های آن را تا چهارصد هزار جلد نوشته اند.

بزرگ‌ترین خدمت او این بود که در دوره‌ی هلاکو و هنگام چیرگی مغول، به تربیت دانشمندان و نگهداری کتاب‌ها و آثار علمی توجه کرد. در آن هنگام که مغولان کتاب‌ها را آتش می‌زدند یا در آب می‌انداختند، او به نسخه برداری و جمع آوری کتاب‌ها مشغول شد و اگر تلاش و همت او نبود، بیشتر آن آثار ارزشمند از میان می‌رفت.

حدود دویست سال پیش از خواجه نصیر، مردی بزرگ از ولایت او، به نام خواجه نظام الملک توسی، نیز با تدبیر و توانایی علمی خود کارهای بزرگی انجام داد. او در دوازده شهر مهم آن روز، مدارس شبانه روزی تأسیس کرد که مانند دانشگاه‌های امروز، اداره می‌شدند. این مدارس به «نظامیه» معروف بودند. سعدی یکی از صدها دانشمندی است که در این مدارس، تحصیل کرده است.

خواجه نظام الملک، در شهر ری، رصدخانه‌ای ساخت که بسیاری از دانشمندان در آنجا به تحقیق مشغول شدند.

در آسمان علم و فرهنگ ایران، ستاره‌های پر فروغ فراوانی مانند خواجه نظام الملک و خواجه نصیرتوسی می‌توان یافت. این دانشمندان، با تکیه بر لطف پروردگار، در سخت‌ترین شرایط کوشیدند، ایران را به اوج عظمت و سربلندی برسانند.

د

ن

درست و نادرست

۱

به گفته‌ی خواجه نصیر توسی، برای حفظ جامعه، شمشیر از همه کارسازتر است.

۲

سعدی در یکی از مدارس نظامیه تحصیل کرده است.

۳

خواجه نصیر توسی با زیرکی توانست رصدخانه‌ای در شهر ری بسازد.

درست و نادرست

نادرست

۱ به گفته‌ی خواجه نصیر توسی، برای حفظ جامعه، شمشیر از همه کارسازتر است.

درست

۲ سعدی در یکی از مدارس نظامیه تحصیل کرده است.

۳ خواجه نصیر توسی با زیرکی توانست رصدخانه‌ای در شهر ری بسازد. نادرست

درک مطلب

۱ منظور از جمله‌ی زیر چیست؟

«جامعه برای حفظ خود به شمشیر، قلم و دینار نیازمند است.»

۲ نسخه‌برداری و جمع‌آوری کتاب‌ها توسط خواجه نصیر چه اهمیتی داشت؟

۳ خواجه نظام الملک توسی و خواجه نصیر توسی برای پیشبرد علم چه فعالیت‌هایی داشتند؟

۴ به گفته‌ی خواجه نصیر، «اگر بتوانیم حوادث را پیش‌بینی کنیم هرگز به وحشت نمی‌افتیم.»

آیا با این جمله موافقید؟ چرا؟

۵

درک مطلب

یعنی یک جامعه برای ادامه حیات خود نیاز به قدرت دفاع دانش و ثروت دارد.

۱

اهمیت زیادی برای پیشبرد علم و دانش در ایران داشت.

۲

خواجه نظام الملک توسی دستور داد تا مدارس و کتابخانه‌های زیادی در سراسر ایران تأسیس شوند. او همچنین دانشمندان و هنرمندان را حمایت مالی می‌کرد.

۳

خواجه نصیر توسی، دستور داد تا یک رصدخانه بزرگ در شهر مراغه تأسیس شود. او همچنین به دانشمندان و هنرمندان حمایت مالی می‌کرد.

بله اگر بتوانیم حوادث را پیش‌بینی کنیم، می‌توانیم آماده آنها شویم و از آسیب‌های احتمالی جلوگیری کنیم. این امر باعث می‌شود که احساس امنیت بیشتری داشته باشیم و کمتر دچار وحشت شویم.

۴

۵- چرا هلاکو خان به علم خواجه نصیر نیازمند بود؟
هلاکو برای اداره صحیح امور جامعه به هوش و دانایی یک مشاور
اندیشمند و با تجربه نیاز داشت.

کلمات مترادف

چیرگی : برتری - تسلط	هراس انگیز: ترس آور - وحشتناک - ترسناک
مهیّب: ترسناک	مانع شدن: منع کردن - جلوگیری کردن
مشاور: راهنما	کار ساز: مفید
زیرکانه: هوشمندانه - از روی هوش و خرد	امکانات: ابزارها و شرایط مناسب
خانمان سوز: ویرانگر	قتل عام : کشتار گروهی
ناباوری: بی اعتمادی	در هم فشردن: آزرده - رنجاندن
	نظامیه: مدرسه ها یا دانشگاه هایی که خواجه نظام الملک بنا کرده بود.

کلمات متضاد

دشوار ≠ آسان

ارزشمند ≠ بی ارزش

فریاد ≠ سکوت

نابودی ≠ آبادی

سخت ترین ≠ آسان ترین

نگرانی ≠ آرامش

معروف ≠ گمنام

کلمات هم خانواده

ذهن، اذهان

مشاور، مشورت

محفوظ، حفظ - حفاظ

وحشت، وحشی

تدبیر، تدابیر

محقق، تحقیق

مهیّب، هیبت

تصمیم، مصمم

شروط، شرط - مشروط

